

**ضرورت نظارت بر اجرا، اصلاح و تنقیح قوانین
و مقررات زیست‌محیطی و منابع طبیعی با هدف
رفع موانع تولید در حوزه فعالیت‌های معدنی**

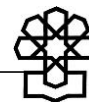
معاونت مطالعات تولیدی

کد موضوعی: ۳۱۰
شماره مسلسل: ۱۷۵۷۹
تیرماه ۱۴۰۰

به نام خدا

فهرست مطالب

چکیده.....	۱
مقدمه.....	۲
۱. بررسی قوانین و مقررات زیست‌محیطی و منابع طبیعی مرتبط با فعالیت‌های معدنی.....	۴
۲. ضرورت نظارت بر اجراء اصلاح و تنقیح قوانین و مقررات.....	۱۳
جمع‌بندی راهکارها و پیشنهادها.....	۲۰
منابع و ماخذ.....	۲۲

ضرورت نظارت بر اجرا، اصلاح و تنقیح قوانین و مقررات زیست‌محیطی و منابع طبیعی با هدف رفع موانع تولید در حوزه فعالیت‌های معدنی

چکیده

هدف از این مطالعه ریشه‌یابی تعارضات و تناقضات قوانین و مقررات زیست‌محیطی و منابع طبیعی مرتبط با فعالیت‌های معدنی است. سازمان حفاظت محیط‌زیست و سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری، وظیفه صیانت از محیط‌زیست و منابع طبیعی کشور را برعهده دارند، اما در مسیر انجام وظایف قانونی خود تعارض‌هایی با فعالیت‌های تولیدی، صنعتی، خدماتی، عمرانی و معدنی پیدا کرده‌اند که عموماً موجب تخریب و آلودگی محیط‌زیست و منابع طبیعی می‌شوند. هدف از وضع مجموعه قوانین و مقررات زیست‌محیطی و منابع طبیعی نیز رسیدن به یک توافق برای انجام فعالیت‌های اقتصادی در عین صیانت از محیط‌زیست و منابع طبیعی کشور بوده است. قوانینی چون قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع (۱۳۴۶)، قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست (۱۳۵۳) و قانون معادن (۱۳۷۷) به همراه اصلاحات و الحاقات بعدی، قوانین مادر محسوب شده و تعامل میان فعالیت‌های معدنی، محیط‌زیست و منابع طبیعی بر مبنای این قوانین شکل گرفته است. توسعه بخش صنعت و معدن و نگرانی از تخریب و آلودگی محیط‌زیست کشور، منجر به وضع قوانین و مقررات متعددی شده است که نه تنها کمکی به فضای کسب‌وکار این حوزه نکرده، بلکه موجب ایجاد تناقضات و تعارضات مختلف شده است.

عدم درک صحیح از ماهیت فعالیت‌های معدنی و وضع قوانین و مقررات عام برای همه حوزه‌های عمرانی، صنعتی، خدماتی و معدنی ریشه تناقضات و تعارضات به‌وجود آمده است. نوع تخریب و آلودگی ایجاد شده در اثر فعالیت‌های معدنی از نظر ماهیت با سایر فعالیت‌های صنعتی، عمرانی، خدماتی و... متفاوت است، بنابراین در وضع قوانین و مقررات نیز باید به این تفاوت ماهوی توجه شود. این مسئله در قوانین و مقررات کشور به‌ویژه در سال‌های اخیر رعایت نشده و منجر به ایجاد نظام قانونی و مقرراتی پیچیده و ناکارآمد شده است.

یافته‌های این گزارش نشان می‌دهد که سه راهکار اساسی برای حل تعارضات و تناقضات زیست‌محیطی و منابع طبیعی با فعالیت‌های معدنی وجود دارد. راهکار اول، تدوین استانداردها، ضوابط و معیارهای فنی زیست‌محیطی برای فعالیت‌های معدنی است به‌طوری که راهکارهای مهندسی برای پیشگیری از آلودگی، استانداردهای حد مجاز برای انواع آلودگی‌ها و برنامه پایش آلودگی ناشی از فعالیت‌های معدنی به‌طور دقیق و غیرقابل تفسیر مشخص شود. راهکار دوم شامل اصلاح موادی از قانون

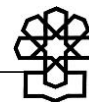
معادن به منظور مشخص کردن حریم دستگاه‌ها و اعلام شفاف مناطق ممنوع، مشروط و آزاد برای فعالیت معدنی برمبنای ضوابط و معیارهای فنی است. همچنین لازم است تا تنقیح قوانین زیست‌محیطی و منابع طبیعی مرتبط با فعالیت‌های معدنی (که به تفصیل در این گزارش بررسی شده‌اند) انجام شود و برخی قوانین متناقض، منقضی و منسوخ، اصلاح شوند و فعالیت‌های معدنی برمبنای قوانین و مقررات خاص خود انجام شود و ضوابط و راهکارهای در نظر گرفته شده برای سایر فعالیت‌ها به فعالیت‌های معدنی تسری داده نشود. راهکار سوم، نظارت بر اجرای برخی قوانین و مقرراتی است که در حال حاضر معطل مانده و اجرایی نمی‌شوند و اجرای این قوانین و مقررات می‌تواند بخش عمده‌ای از موانع تولید در حوزه معادن را برطرف کرده و فضای کسب‌وکار را بهبود بخشد. بدین منظور لازم است تا گزارش نظارتی کمیسیون صنایع و معادن از نحوه اجرای مواد (۲۴) و (۲۴) مکرر قانون معادن مصوب سال ۱۳۷۷ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن تهیه و در صحن مجلس شورای اسلامی قرائت شود.

مقدمه

در سال ۱۲۹۶ شمسی، نخستین مصوبه مرتبط با معادن به تصویب هیئت وزیران رسید که مشتمل بر ۲۴ ماده بود و بر مواردی از جمله مجوز استخراج، حق مالکیت و حقوق دولتی تأکید شده بود. پس از آن در سال ۱۳۱۷ شمسی، قانون معادن با تغییر و اصلاح به تصویب مجلس شورای ملی رسید که دارای ۱۷ ماده بود و در آن مواد معدنی دسته‌بندی و میزان حقوق دولتی در آن به‌صراحت بیان شده بود. در سال ۱۳۲۸ شمسی، قانون معادن مجدداً تغییر یافت که این بار ترکیب شورای عالی معادن در آن مشخص شده بود. سپس در سال ۱۳۳۶ قانونی برای معادن تصویب شد که برگرفته از قانون معادن بلژیک بود.^۱ تغییرات بعدی قانون معادن ایران به ترتیب در سال‌های ۱۳۷۷ و ۱۳۹۰ انجام شد که در حال حاضر قانون معادن مصوب ۱۳۷۷ به همراه اصلاحات و الحاقات بعدی آن که در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۴ انجام شده است، معتبر و لازم‌الاجراست.

قوانین «حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع» و «حفاظت و بهسازی محیط‌زیست» به ترتیب در سال‌های ۱۳۴۶ و ۱۳۵۳ به تصویب مجلس شورای ملی رسیدند. در این قوانین، ضوابط و محدودیت‌هایی برای فعالیت‌های معدنی با رویکرد حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی تعیین شد. به منظور جلوگیری از ایجاد تعارض و تداخل با فعالیت‌های معدنی، عموم هماهنگی‌های میان نهادهای نظارتی زیست‌محیطی و منابع طبیعی با وزارت صنایع و معادن در قالب آیین‌نامه‌ها یا توافقنامه‌هایی انجام می‌شد و بر همین اساس، در سال ۱۳۵۴، «موافقتنامه وزارت صنایع و معادن و سازمان حفاظت

۱. مریم‌السادات حسینی، فرجام اصلاح قانون معادن در دهه ۱۳۴۰، مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، شماره ۵۷۰۰-ع۴.

محیط‌زیست» موضوع ماده (۳) قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست مصوب ۱۳۵۳ به امضای طرفین رسید. همچنین برخی ضوابط خاص فعالیت‌های معدنی در رابطه با منابع طبیعی در سال ۱۳۴۹ در قالب «آیین‌نامه اجرایی تبصره «۴» ماده (۳) قانون اصلاحی قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع مصوب ۱۳۴۹» به امضای وزاری اقتصاد، دارایی و صنایع رسید. در حال حاضر هیچ‌کدام از دو سند فوق (موافقتنامه مصوب ۱۳۵۴ و آیین‌نامه اجرایی مصوب ۱۳۴۹) معتبر نیستند و قوانین و مقررات دیگری جایگزین آنها شده است که در این گزارش به تفصیل بررسی شده‌اند.

موافقتنامه وزارت صنایع و معادن و سازمان حفاظت محیط‌زیست مصوب سال ۱۳۵۴، نحوه صدور پروانه اکتشاف و بهره‌برداری از معادن واقع در مناطق چهارگانه، طبقه‌بندی این مناطق و سایر مسائل مربوطه را مشخص کرده بود. براساس این موافقتنامه، صدور پروانه اکتشاف و اجازه بهره‌برداری در فهرستی مشخص از پارک‌های ملی، آثار طبیعی ملی، پناهگاه‌های حیات‌وحش و مناطق حفاظت شده ممنوع و شرایط و ضوابطی برای صدور مجوز و یا تداوم فعالیت‌های معدنی در سایر مناطق چهارگانه مشخص شد. شایان ذکر است که بر مبنای این موافقتنامه، نقشه دقیق مناطق چهارگانه تحت حفاظت و اختیار سازمان حفاظت محیط‌زیست، به وزارت صنایع و معادن ارسال شده بود. در سال ۱۳۸۴، هیئت وزیران، «ضوابط زیست‌محیطی فعالیت‌های معدنی» را تصویب کرد و در نهایت براساس رأی هیئت عمومی دیوان عدالت اداری (به شماره کلاسه ۹۳۸/۸۵ و شماره دادنامه ۸۷/۴۴ مورخ ۱۳۸۷/۲/۱)، موافقتنامه مذکور کان لم یکن و «ضوابط زیست‌محیطی فعالیت‌های معدنی» جایگزین موافقتنامه سال ۱۳۵۴ شد.

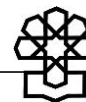
آیین‌نامه اجرایی تبصره «۴» ماده (۳) قانون اصلاحی قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع مصوب سال ۱۳۴۹ نیز نحوه تعامل وزارت صنایع و معادن و وزارت منابع طبیعی را در خصوص معادن واقع در منابع ملی مشخص کرده بود و این آیین‌نامه در حال حاضر معتبر نیست.

اصلاحات و الحاقات قوانین «حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع» و «حفاظت و بهسازی محیط‌زیست» و تصویب قوانین «توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۱»، «افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی مصوب ۱۳۸۹»، «هوای پاک مصوب ۱۳۹۶»، «حفاظت، احیا و مدیریت تالاب‌های کشور مصوب ۱۳۹۶» و «قانون حفاظت از خاک مصوب ۱۳۹۸» و آیین‌نامه‌های اجرایی آنها در سال‌های بعد موجب شد تا مجموعه پیچیده و بعضاً متناقضی از قوانین و مقررات زیست‌محیطی و منابع طبیعی مرتبط با فعالیت‌های معدنی ایجاد شود. همین مسئله منجر به اصلاح قانون معادن مصوب ۱۳۷۷ در سال ۱۳۹۰ شد که براساس آن، استعلام از دستگاه‌هایی مانند سازمان حفاظت محیط‌زیست و سازمان جنگل‌ها برای صدور مجوز فعالیت معدنی، فقط یک‌بار و در زمان صدور پروانه اکتشاف انجام می‌شود و در صورت بروز اختلاف میان دستگاه‌ها، حل آن در هیئت مشخص شده در ماده (۲۴) مکرر قانون معادن انجام خواهد شد. با اصلاح قانون معادن در سال ۱۳۹۰، اجرای «ضوابط زیست‌محیطی فعالیت‌های معدنی مصوب ۱۳۸۴ هیئت وزیران» نیز متوقف شد.

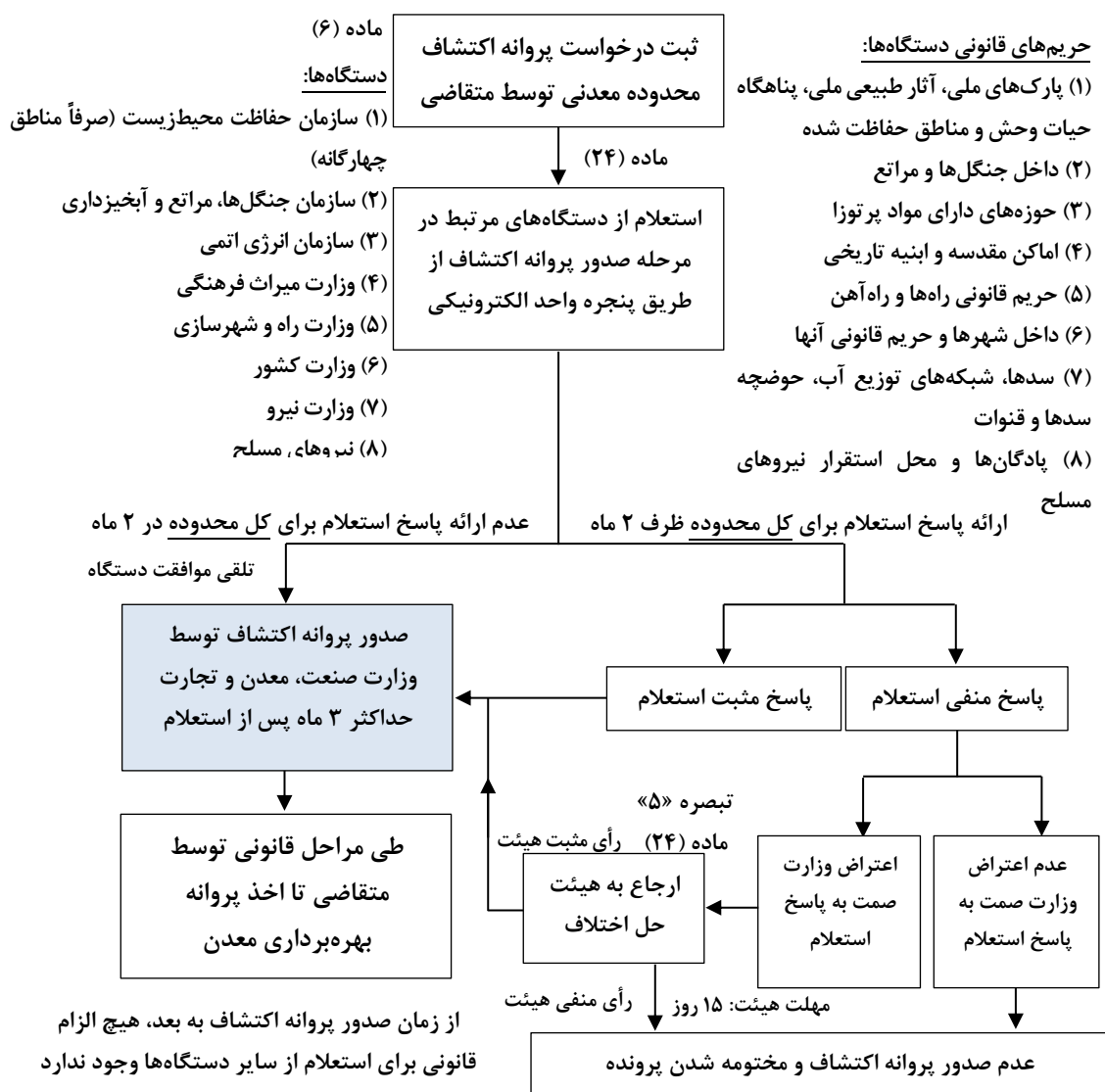
آنچه که در حال حاضر در خصوص قوانین و مقررات زیست‌محیطی و منابع طبیعی مرتبط با فعالیت‌های معدنی وجود دارد و تبدیل به تعارضات و تناقضات متعددی شده است، ناشی از برداشتی اشتباه و بدون پشتوانه کارشناسی از فعالیت‌های معدنی است. به طوری که در بسیاری از قوانین و مقررات، نظارت، جلوگیری و جبران آلودگی و خسارت ناشی از فعالیت‌های معدنی هم‌تراز با سایر فعالیت‌های عمرانی، خدماتی و صنعتی قرار گرفته است. در صورتی که فعالیت‌های معدنی ماهیتاً فعالیتی مخرب هستند و نحوه تخریب و آلودگی محیط‌زیست و منابع طبیعی در اثر فعالیت‌های معدنی با سایر فعالیت‌های صنعتی و عمرانی متفاوت است. بنابراین نظارت، پیشگیری و جبران خسارات ناشی از فعالیت‌های معدنی به محیط‌زیست و منابع طبیعی نیز نیازمند قوانین و مقررات خاص این حوزه است. در این گزارش، قوانین و مقررات زیست‌محیطی و منابع طبیعی مرتبط با فعالیت‌های معدنی بررسی شده است. دلایل تناقض و تعارض‌های موجود واکاوی شده و راهکارهای تقنینی و نظارتی برای بهبود فضای کسب‌وکار در حوزه معادن در عین صیانت از محیط‌زیست و منابع طبیعی ارائه شده است.

۱. بررسی قوانین و مقررات زیست‌محیطی و منابع طبیعی مرتبط با فعالیت‌های معدنی

همان‌طور که اشاره شد، قوانین و مقررات مختلفی برای ایجاد توازن میان فعالیت‌های معدنی و صیانت از محیط‌زیست و منابع طبیعی کشور وضع شده است. براساس قوانین و مقررات موجود، فعالان اقتصادی برای انجام عملیات معدنی از اکتشاف تا بهره‌برداری ملزم به صیانت از محیط‌زیست و منابع طبیعی هستند. قانون معادن مصوب ۱۳۷۷ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن، نحوه اخذ مجوزهای مرتبط با فعالیت‌های معدنی را مشخص کرده است. شکل زیر این روند را که باید در قالب پنجره واحد و به صورت الکترونیکی انجام شود، نشان می‌دهد.

شکل ۱. روند اخذ مجوزهای فعالیت معدنی موضوع ماده (۲۴) و ماده (۲۴) مکرر قانون معادن

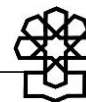
مأخذ: یافته‌های تحقیق از قانون معادن مصوب ۱۳۷۷ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن.

همان‌طور که از شکل ۱ مشخص است، مواد (۲۴) و (۲۴) مکرر قانون معادن مصوب سال ۱۳۷۷ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن روند قانونی اخذ مجوز و استعلام از دستگاه‌ها برای فعالیت معدنی را تعیین کرده است و ابهامی در فرایند وجود ندارد. برای ریشه‌یابی تعارضات و تداخلات قانونی و مقرراتی در فرایند اخذ مجوز لازم است تا سایر قوانین و مقررات مرتبط در حوزه‌های محیط‌زیست و منابع طبیعی مورد بررسی قرار گیرد. جدول زیر خلاصه‌ای از قوانین و مقررات حوزه محیط‌زیست و منابع طبیعی در خصوص فعالیت‌های صنعتی و معدنی را که از سال ۱۳۴۶ تاکنون تصویب شده‌اند، نشان می‌دهد.

جدول ۱. خلاصه قوانین و مقررات حوزه محیط‌زیست و منابع طبیعی مرتبط با فعالیت‌های صنعتی و معدنی

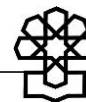
قانون / مقررہ	مادہ / تبصرہ	شرح
	مادہ (۳) اصلاحی ۱۳۴۸/۱/۲۰	بهره‌برداری از منابع مذکور در مادہ (۳) [جنگل‌ها، مراتع، بیشه‌های طبیعی و اراضی جنگلی ملی شده متعلق به دولت] توسط اشخاص حقیقی یا حقوقی در هر مورد طبق طرحی به‌عمل خواهد آمد که به تصویب وزارت منابع طبیعی رسیده باشد و وزارت منابع طبیعی مجاز است نسبت به بهره‌برداری از منابع مذکور راسا یا با تاسیس شرکت و یا با مشارکت اشخاص حقیقی و یا حقوقی اقدام کند. همچنین اجازه دارد نسبت به راه‌سازی برای منابع مذکور و ایجاد صنایع چوب به ترتیب فوق عمل نماید.
	تبصرہ «۳» مادہ (۳) اصلاحی ۱۳۴۸/۱/۲۰	از تاریخ تصویب این قانون صدور پروانه اکتشاف و بهره‌برداری از معادن طبقه اول و دوم مصرح در قانون معادن واقع در منابع ملی شده طبق آیین‌نامه‌ای خواهد بود که به تصویب وزرای اقتصاد - دارایی و منابع طبیعی می‌رسد. پروانه‌هایی که در مورد بهره‌برداری از معادن واقع در منابع ملی تاکنون صادر شده و شروع به بهره‌برداری از آنها گردیده کماکان به قوت خود باقی است و دارندگان این‌گونه پروانه‌ها کماکان مجاز به ادامه فعالیت در امر بهره‌برداری از معادن خواهند بود منتهی از لحاظ نحوه پرداخت بهره مالکانه و حق‌الارض مشمول آیین‌نامه فوق‌الذکر خواهند بود.
قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع مصوب ۱۳۴۶ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن	مادہ (۳۱) اصلاحی ۱۳۴۸/۱/۲۰	وزارت کشاورزی و منابع طبیعی مجاز است اراضی جنگلی جلگه‌ای حوزه آستارا تا گیلداغی که حجم درختان سرپای موجود در هر هکتار آن کمتر از ۱۰۰ مترمکعب باشد و نیز مراتع غیرمشجر ملی کشور را براساس طرح‌هایی که تصویب خواهد نمود برای تبدیل به مزرعه و باغ و مراتع و جنگل‌های مصنوعی و علوفه‌کاری و مؤسسات دامپروری و صنایع مربوط و ایجاد مراکز و تأسیسات تولید و پرورش انواع ماهی و سایر آبزیان و همچنین استقرار کارخانجات - اکتشاف و بهره‌برداری معادن - و ایجاد شهرک و احداث مسکن و تأسیس مدارس و مجتمع‌های آموزشی و مراکز بهداشتی و درمانی و تأسیسات ورزشی و جهانگردی همچنین سایر مصارف عامی که به مباشرت دولت انجام می‌شود با رعایت مواد این فصل و مفاد آیین‌نامه‌های اجرایی این قانون به اشخاص حقوقی زیر اجازه دهد: (ج) شرکت‌های معدنی و صنعتی غیرکشاورزی بنا به پیشنهاد وزارت صنعت، معدن و تجارت و موافقت وزارت کشاورزی و منابع طبیعی.
	تبصرہ «۸» مادہ (۳۱) الحاقی ۱۳۵۴/۳/۱۴	در مورد صنایع و معادن و سایر مصارف غیرکشاورزی و ساختمانی اجازه دادن اراضی مذکور منوط به تصویب طرح توسط وزارتخانه مربوط و موافقت وزارت کشاورزی و منابع طبیعی همچنین میزان اجازه‌بهای سالانه زمین مورد اجازه توسط سه نفر کارشناس منتخب وزارت صنایع و معادن و وزارت کشاورزی و منابع طبیعی و وزارت مسکن و شهرسازی تعیین می‌شود.
	تبصرہ «۹» مادہ (۳۱) الحاقی ۱۳۵۴/۳/۱۴	شرکت‌های مندرج در بند ج این مادہ که طبق طرح مصوب اراضی مورد نیاز خود را به‌منظور بهره‌برداری از مواد معدنی طبقه یک مذکور در قانون معادن مصوب اردیبهشت‌ماه ۱۳۳۶ اجازه می‌نمایند با پرداخت بهره مالکانه و اجازه متعلق و با رعایت قانون معادل حق بهره‌برداری از مواد معدنی طبقه یک واقع در محدوده اراضی مورد اجازه خود را خواهند داشت.

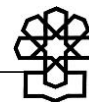
قانون / مقررہ	مادہ / تبصرہ	شرح
آیین نامه اجرایی تبصره «۴» ماده (۳) قانون اصلاح قانون حفاظت و بهره برداری از جنگل ها و مراتع کشور مصوب ۱۳۴۹	تمامی مواد (۱) تا (۷)	این آیین نامه به طور خاص برای فعالیت های معدنی تدوین شده است، اما در حال حاضر معتبر نیست و اجرایی نمی شود.
	ماده (۱)	حفاظت و بهبود و بهسازی محیط زیست و پیشگیری و ممانعت از هر نوع آلودگی و هر اقدام مخربی که موجب برهم خوردن تعادل و تناسب محیط زیست می شود، همچنین کلیه امور مربوط به جانوران وحشی و آبریان آب های داخلی از وظایف سازمان حفاظت محیط زیست است.
	جز «۳» بند «الف» ماده (۳)	شورای عالی حفاظت محیط زیست علاوه بر وظایف و اختیاراتی که در قانون شکار و صید برای شورای عالی شکاربانی و نظارت بر صید مقرر بوده دارای وظایف و اختیارات زیر است: الف) تعیین مناطقی تحت عنوان پارک ملی، آثار طبیعی ملی، پناهگاه حیات وحش و منطقه حفاظت شده و تصویب حدود دقیق این مناطق با رعایت نکات زیر: ۳. کسب موافقت وزیر اقتصاد در مورد مناطقی که طرح های اکتشاف و بهره برداری از مواد معدنی طبق قوانین مربوط اجرا می گردد. صدور هرگونه پروانه اکتشاف و بهره برداری از مواد معدنی برای مناطقی که تحت عنوان پارک ملی، آثار طبیعی ملی، پناهگاه حیات وحش و منطقه حفاظت شده تعیین گردیده اند موکول به موافقت شورای عالی محیط زیست می باشد.
قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست مصوب ۱۳۵۳	بند «ب» ماده (۶)	سازمان علاوه بر وظایف و اختیاراتی که در قانون شکار و صید برای سازمان شکاربانی و نظارت بر صید مقرر بوده دارای وظایف و اختیارات زیر است: ب) پیشنهاد ضوابط به منظور مراقبت و جلوگیری از آلودگی آب، هوا، خاک، پخش فضولات اعم از زباله و مواد زائد کارخانجات و به طور کلی عواملی که مؤثر بر روی محیط می باشند.
	ماده (۷) اصلاحی ۱۳۷۱/۸/۲۴	هرگاه اجرای هر یک از طرح های عمرانی و یا بهره برداری از آنها به تشخیص سازمان با قانون و مقررات مربوط به حفاظت محیط زیست مغایرت داشته باشد، سازمان مورد را به وزارتخانه یا مؤسسه مربوط اعلام خواهد نمود تا با همکاری سازمان های ذی ربط به منظور رفع مشکل در طرح مزبور تجدید نظر به عمل آید. در صورت وجود اختلاف نظر طبق تصمیم رئیس جمهور عمل خواهد شد.
	ماده (۹) و تبصره آن	اقدام به هر عملی که موجبات آلودگی محیط زیست را فراهم نماید ممنوع است. منظور از آلوده ساختن محیط زیست عبارت است از پخش یا آمیختن مواد خارجی به آب یا هوا یا خاک یا زمین به میزانی که کیفیت فیزیکی یا شیمیایی یا بیولوژیک آن به طور زیان آور به حال انسان یا سایر موجودات زنده و یا گیاهان و یا آثار و ابنیه باشد تغییر دهد. تبصره- استعمال سموم به منظور مبارزه با آفات نباتی و جانوران و حشرات موذی با رعایت قوانین و مقررات وزارت کشاورزی و منابع طبیعی مشمول

شرح	ماده / تبصره	قانون / مقرر
این ماده نخواهد بود، ولی در صورتی که استفاده از سموم برای مقاصد بالا مغایر با بهسازی محیطزیست باشد سازمان ضرورت تجدیدنظر در مقررات مربوط و جایگزینی مواد و طرق دیگری را برای دفع آفات توصیه خواهد نمود.		
مقررات جلوگیری از آلودگی یا تخریب محیطزیست و جلوگیری از پخش و ایجاد صداهای زیان‌آور به محیطزیست و همچنین ضوابط تعیین معیار و میزان آلودگی موضوع ماده (۹) این قانون و محدودیت و ممنوعیت‌های مربوط به حفظ و بهبود و بهسازی محیطزیست به موجب آیین‌نامه‌هایی خواهد بود که به تصویب کمیسیون‌های کشاورزی و منابع طبیعی و بهداری و دادگستری مجلسین برسد.	ماده (۱۰)	
کلیه عرصه و اعیان املاک متعلق به دولت واقع در محدوده مناطق مذکور در بند «الف» ماده (۳) همچنین کلیه تالاب‌های متعلق به دولت در اختیار سازمان [حفاظت محیطزیست] قرار خواهد داشت و سازمان در بهره‌برداری از تالاب‌ها (به استثنای مرداب بندر پهلوی) و املاک مذکور قائم‌مقام قانونی مؤسسات یا سازمان‌های مربوط می‌باشد، ولی حق واگذاری عین آنها را ندارد.	ماده (۱۶)	
تجدید یا تمدید پروانه‌های اکتشاف و بهره‌برداری صادره برای معادن واقع در پارک‌های ملی و آثار طبیعی ملی ممنوع می‌باشد.	ماده (۹)	
(اصلاحی ۱۳۷۴/۰۱/۳۰) - قطع اشجار و بوته‌کشی و خازنی و ذغال‌گیری و تجاوز و تخریب محیطزیست و به‌طور کلی هر عملی که موجب از بین رفتن رستنی‌ها و تغییر اکوسیستم شود در پناهگاه‌های حیات‌وحش و مناطق حفاظت‌شده که اراضی آن متعلق به دولت باشد بدون اجازه ممنوع است. تبصره ۱ «۱» اجرای طرح‌های مجاز صنعتی و معدنی در پناهگاه‌های حیات‌وحش و مناطق حفاظت‌شده با رعایت مقررات مربوط از شمول این ماده مستثناست.	ماده (۱۱)	آیین‌نامه اجرایی قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست مصوب ۱۳۵۴
در راستای اجرای ماده (۳) قانون حفاظت و بهسازی محیطزیست مصوب ۱۳۵۳، در تاریخ ۱۳۵۴/۰۷/۲۱ موافقتنامه‌ای فی‌مابین سازمان حفاظت محیطزیست و وزارت صنایع و معادن راجع به چگونگی نحوه صدور پروانه‌های معدنی از کلیه معادن واقع در محدوده مناطق چهارگانه مذکور منعقد می‌گردد و ملاک عمل قرار می‌گیرد. (این موافقتنامه در تاریخ ۱۳۸۷/۰۲/۰۱ با رأی هیئت عمومی دیوان عدالت اداری باطل شده است. مصوبه شماره ۵۱۳۹ ت ۲۹۳۷۹ هـ مورخ ۱۳۸۴/۰۲/۰۳ هیئت وزیران (ضوابط زیست‌محیطی فعالیت‌های معدنی) جایگزین موافقتنامه مذکور شده است).	-	موافقتنامه وزارت صنایع و معادن و سازمان حفاظت محیطزیست ۱۳۵۴ (نسخ شده)
صدور اجازه بهره‌برداری یا واگذاری بهره‌برداری از شن و ماسه و خاک رس بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار و مسیل‌ها و حریم قانونی سواحل دریاها و دریاچه‌ها منوط به کسب موافقت قبلی وزارت نیرو است.	ماده (۴۸)	قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۱

قانون / مقررہ	مادہ / تبصرہ	شرح
	تبصرہ مادہ (۴۸)	وزارت نیرو در موقع موافقت با موضوع این ماده مشخصات فنی مورد نظر خود را جهت درج در پروانه بهره‌برداری به دستگاه صادرکننده پروانه اعلام خواهد کرد و حق نظارت بر رعایت این مشخصات را خواهد داشت.
	مادہ (۲)	صدور، تجدید و تمدید پروانه‌های اکتشاف از معادن طبقه یک و دو واقع در پارک‌های ملی و آثار طبیعی ملی، تالاب‌های موضوع کنوانسیون رامسر (فوریه ۱۹۷۱) و آن دسته از پناهگاه‌های حیات وحش و مناطق حفاظت‌شده مذکور در بند «الف» موافقتنامه فی ما بین وزارت صنایع و معادن و سازمان حفاظت محیط‌زیست (مورخ ۱۳۵۴/۰۷/۲۱) رودخانه‌های حفاظت‌شده، معادن روباز (سطحی) در محدوده عرصه‌های جنگلی و مراتع مشجر و نیز داخل محدوده‌های مصوب شهری ممنوع می‌باشد.
ضوابط زیست‌محیطی فعالیت‌های معدنی مصوب ۱۳۸۴ هیات وزیران (منسوخ)	مادہ (۳)	صدور پروانه اکتشاف و بهره‌برداری از مواد معدنی واقع در پناهگاه‌های حیات وحش و مناطق حفاظت‌شده جدید (بعد از موافقتنامه مورد اشاره در ماده (۲) این ضوابط) موکول به توافق بین سازمان حفاظت محیط‌زیست و وزارت صنایع و معادن و رعایت مفاد قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست - مصوب ۱۳۵۳ - انجام ارزیابی زیست‌محیطی و در چارچوب الگوی ارزیابی زیست‌محیطی و این ضوابط می‌باشد.
	مادہ (۴)	وزارت صنایع و معادن مکلف است در موارد ذیل از سازمان حفاظت محیط‌زیست استعلام نماید و سازمان مذکور حداکثر ظرف یک ماه از تاریخ وصول استعلام نظر خود را اعلام نماید. عدم اعلام نظر به منزله موافقت است: الف) صدور کلیه پروانه‌های اکتشاف ب) تمدید پروانه بهره‌برداری معادن داخل مناطق چهارگانه ج) صدور پروانه بهره‌برداری برای معادنی که نیاز به اکتشاف ندارند.
قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی مصوب ۱۳۸۹	بند «ب» مادہ (۱۲)	به‌منظور ارتقا بهره‌وری در حفاظت بهینه و نیز احیای جنگل‌ها، بیشه‌های طبیعی و مراتع کشور: ب) دولت مکلف است در اجرا طرح‌های عمومی، عمرانی و توسعه‌ای خود و نیز اکتشاف و بهره‌برداری از معادن، خسارات وارده به جنگل‌ها و عرصه و اعیانی منابع طبیعی را در محاسبات اقتصادی و برآورد هزینه‌های امکان‌سنجی اجرای طرح منظور و پس از درج در بودجه‌های سنواتی، در قالب موافقتنامه‌های مبادله شده با وزارت جهاد کشاورزی برای حفاظت، احیا و بازسازی عرصه‌ها اختصاص دهد. وزارت جهاد کشاورزی مکلف است هزینه‌های احیا و بازسازی و جبران خسارات وارده را حداکثر ظرف سه ماه پس از استعلام دستگاه اجرایی مربوط، تعیین و اعلام نماید. نحوه محاسبه خسارات وارده بر مبنای آیین‌نامه‌ای خواهد بود که حداکثر ۶ ماه پس از تصویب این قانون به پیشنهاد مشترک وزارت جهاد کشاورزی، معاونت نظارت و راهبردی رئیس‌جمهور و سازمان حفاظت محیط‌زیست، تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

شرح	ماده / تبصره	قانون / مقرر
<p>درآمدهای حاصل از خسارات موضوع ماده (۱۲) این قانون، کلیه وجوه دریافتی بابت قراردادهای اجاره، حق بهره‌برداری و حق انتفاع اراضی ملی و دولتی از جمله وجوه دریافتی موضوع ماده (۸) این قانون، بهره مالکانه طرح‌های جنگل‌داری، منابع طبیعی و پروانه چرا، سه درصد (۳٪) حقوق دولتی ناشی از بهره‌برداری از معادن، کلیه جرائم و درآمد حاصل از فروش محصولات جنگلی و مرتعی کشف شده و بازداشتی، به حسابی متمرکز در خزانه‌داری کل واریز و معادل صددرصد (۱۰۰٪) وجوه واریزی در قالب بودجه سالیانه جهت انجام عملیات آبخیزداری و آبخوانداری، حفاظت، احیا و توسعه منابع طبیعی کشور به وزارت جهاد کشاورزی اختصاص می‌یابد.</p>	ماده (۱۳)	
<p>هرگونه احداث، توسعه، تغییر خط تولید و تغییر محل واحدهای تولیدی، صنعتی و معدنی مستلزم رعایت مقررات ابلاغی از سوی سازمان می‌باشد. سازمان موظف است حداکثر ظرف مدت یک‌ماه به استعلام‌های درخواست جواز تأسیس و بهره‌برداری را پاسخ دهد و در صورت عدم موافقت آن سازمان، دلایل آن را به استعلام‌کننده به صورت کتبی ارائه کند. عدم پاسخ در مدت یادشده، به منزله تأیید می‌باشد. در هر استان کمیسیونی با عضویت یکی از معاونان استاندار با تعیین استاندار (رئیس)، مدیرکل محیط‌زیست استان (دبیر)، مدیرکل استاندارد و تحقیقات صنعتی استان، مدیرکل صنعت، معدن و تجارت استان، رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان، مدیرکل سازمان بازرسی استان و فرماندار مربوطه تشکیل می‌شود. در صورت اعتراض متقاضی مرجع استانی فوق به اختلافات فی‌مابین حداکثر ظرف مدت یک‌ماه رسیدگی می‌کند و در صورت آلاینده نبودن (براساس قوانین و دستورالعمل‌های ابلاغی سازمان)، مجوز مقتضی را صادر و در غیر این صورت تقاضا را رد می‌کند. دبیرخانه کمیسیون در اداره کل حفاظت محیط‌زیست هر استان مستقر می‌باشد.</p>	ماده (۱۱)	قانون هوای پاک مصوب ۱۳۹۶
<p>واحدها و پروژه‌های بزرگ و متوسط در حال فعالیت یا جدید که برحسب قوانین و مقررات مشمول ارزیابی زیست‌محیطی می‌باشند، موظف به نصب و راه‌اندازی سامانه‌های پایش برخط لحظه‌ای (آنلاین) و ارسال اطلاعات روزآمد به مرکز پایش سازمان می‌باشند. صدور و تمدید پروانه‌های بهره‌برداری آنها، منوط به اجرای این تبصره است.</p>	تبصره «۳» ماده (۱۱)	
<p>صدور پروانه اکتشاف و بهره‌برداری معدنی جدید در تالاب و حریم تالاب مستلزم مجوز سازمان است. برداشت نمک خشک از بخش‌های خشک شده بستر و حریم دریاچه‌ها و تالاب‌های شور و برداشت شورابه در تالاب و حریم بوم‌شناختی آن به روش‌های مداربسته که در فرایند استخراج و تولید، تلفات آب نداشته باشد، با رعایت قوانین و الزامات محیط‌زیستی و اخذ پروانه از سازمان و همچنین مجوزهای صادرشده قبل از ابلاغ این تصویب‌نامه، از حکم این تبصره مستثنا هستند.</p>	تبصره «۱» ماده (۵)	آیین‌نامه جلوگیری از تخریب و آلودگی غیرقابل جبران تالاب‌ها مصوب ۱۳۹۷

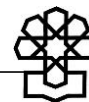

قانون / مقررہ	مادہ / تبصرہ	شرح
قانون حفاظت از خاک مصوب ۱۳۹۸	ماده (۳) و تبصره آن	هرگونه بهره‌برداری از خاک باید با رعایت قوانین و مقررات مربوط باشد. تبصره- هرگونه عملیات معدنی مطابق قانون معادن مصوب ۱۳۷۷/۳/۲۳ و اصلاحات بعدی آن منوط به رعایت ضوابط زیست‌محیطی می‌باشد.
	ماده (۱۳)	بهره‌برداران واحدهای تولیدی، صنعتی، خدماتی و معدنی که در مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی و شهرک‌ها و نواحی صنعتی فعالیت می‌کنند، مکلف به رعایت مفاد این قانون می‌باشند.
	ماده (۱۸)	به‌منظور کاهش آلاینده‌ها، تمام واحدهای بزرگ تولیدی، صنعتی، عمرانی، خدماتی، زیربنایی و معدنی موظفند نسبت به پایش آلودگی خاک اقدام و نتیجه را در چارچوب خوداظهاری پایش محیط‌زیست به سازمان ارائه کنند. نام واحد مستنکف، توسط سازمان در فهرست واحدهای آلاینده موضوع قانون مالیات بر ارزش‌افزوده مصوب ۱۳۸۷/۰۲/۱۷ قرار می‌گیرد.

بررسی قوانین و مقررات ذکر شده در جدول ۱ و مقایسه آن با مواد (۲۴) و (۲۴) مکرر قانون معادن مصوب ۱۳۷۷ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن نشان می‌دهد که در موارد متعددی تناقضات و تعارضات قانونی و مقرراتی وجود دارد. همچنین ضوابط و معیارهای فنی کارآمدی برای فعالیتهای معدنی توسط دستگاه‌های مسئول تدوین نشده است. بنابراین مجموعه موارد فوق موجب شده است تا در زنجیره فعالیتهای معدنی به‌ویژه در مراحل مربوط به صدور مجوز فعالیت، تعارضات و تداخلاتی میان فعالیتهای معدنی، محیط‌زیست و منابع طبیعی ایجاد شود. شکل ۲ شمایی کلی از وضعیت کنونی قوانین و مقررات زیست‌محیطی حاکم بر حوزه معادن را نشان می‌دهد.

جدول ۲. شمای کلی قوانین و مقررات زیست‌محیطی حاکم بر فعالیت‌های معدنی

<ul style="list-style-type: none"> • قانون معادن استعلام از دستگاه‌ها را فقط یک‌بار و در زمان صدور پروانه اکتشاف لازم دانسته است. • در ماده (۳) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع، ماده (۳) قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست و ماده (۹) آیین‌نامه اجرایی آن، ماده (۴۸) قانون توزیع عادلانه آب، مواد (۲)، (۳) و (۴) ضوابط زیست‌محیطی فعالیت‌های معدنی، ماده (۱۱) قانون هوای پاک و ماده (۵) آیین‌نامه جلوگیری از تخریب و آلودگی غیرقابل جبران تالاب‌ها، استعلام از دستگاه‌ها به سایر مراحل فعالیت معدنی از جمله تمدید پروانه اکتشاف، صدور و تمدید پروانه بهره‌برداری نیز تسری داده شده است که با قانون معادن متناقض است. 	<p>صدور مجوز فعالیت معدنی و استعلام از دستگاه‌ها</p>
<ul style="list-style-type: none"> • در قانون معادن اشاره‌ای به ضوابط و معیارهای زیست‌محیطی فعالیت‌های معدنی نشده است. • در ماده (۶) و ماده (۱۰) قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست، سازمان حفاظت محیط‌زیست مسوول تدوین ضوابط زیست‌محیطی فعالیت‌های معدنی است. ضوابط زیست‌محیطی فعالیت‌های معدنی در سال ۱۳۸۴ به تصویب هیئت وزیران رسید اما در حال حاضر به دلیل اصلاح قانون معادن در سال ۱۳۹۰، اجرایی نمی‌شود. • تبصره ماده (۳) قانون حفاظت از خاک هرگونه عملیات معدنی را منوط به رعایت ضوابط زیست‌محیطی کرده است که در حال حاضر این ضوابط به‌طور شفاف مشخص نیست. • ناقص بودن استانداردهای ملی برای پایش آلاینده‌ها حاصل از فعالیت‌های معدنی مانند استاندارد ملی ایران به شماره ۲۲۳۱۵. 	<p>ضوابط و معیارهای زیست‌محیطی فعالیت معدنی</p>
<ul style="list-style-type: none"> • در مواد (۶) و (۱۴) قانون معادن نحوه محاسبه، وصول و هزینه‌کرد حقوق دولتی اکتشاف و بهره‌برداری معادن تشریح شده است. • در مواد (۳) و (۳۱) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع و مواد (۱۲) و (۱۳) قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی مواردی در خصوص «بهره مالکانه»، «حق‌الارض»، «اجاره اراضی»، «حق انتفاع» و «هزینه خسارات وارده بر منابع طبیعی» آمده است که با توجه به تجمیع همه حقوق دولت در قالب «حقوق دولتی معادن» دارای ابهام و تناقض است و بعضاً در مراجع حقوقی و قضایی مورد استناد قرار می‌گیرد. 	<p>نظام حقوق دولتی و سایر نظارت‌ها بر فعالیت‌های معدنی</p>
<ul style="list-style-type: none"> • در ماده (۲۴) مکرر قانون معادن هیئت حل اختلاف برای ارجاع اختلافات میان دستگاه‌ها مشخص شده است که رأی این هیئت لازم‌الاجراست. • کمیسیون حل اختلاف استانی موضوع ماده (۱۱) قانون هوای پاک 	<p>هیئت‌های حل اختلاف دستگاه‌ها</p>

۲. ضرورت نظارت بر اجرا، اصلاح و تنقیح قوانین و مقررات

بررسی قوانین و مقررات زیست‌محیطی و منابع طبیعی در حوزه فعالیت‌های معدنی نشان داد که در سطح کلان، سازمان حفاظت محیط‌زیست وظیفه حفاظت، بهبود، بهسازی و پیشگیری و ممانعت از هر نوع آلودگی محیط‌زیست و هر اقدام مخربی که موجب برهم خوردن تعادل و تناسب محیط‌زیست شود را برعهده دارد. سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری نیز وظیفه حفظ و حمایت، احیا، توسعه و بهره‌برداری اصولی از جنگل‌ها، مراتع، اراضی جنگلی، بیشه‌های طبیعی، اراضی مستحذته ساحلی، حفاظت و حمایت از آب و خاک کشور را برعهده دارد.

هرگونه فعالیت معدنی مستلزم دستکاری در طبیعت و بعضاً تخریب گسترده آن است و بهره‌مندی از منافع اقتصادی منابع معدنی راهی جز بهره‌برداری اصولی از این منابع ندارد. این مهم مستلزم داشتن مجموعه‌ای از قوانین، مقررات و دستورالعمل‌های فنی شفاف، هماهنگی، تعامل و همکاری دستگاه‌ها و نظارت جدی بر پیاده‌سازی و اجرای قوانین، مقررات و ضوابط فنی است. بنابراین ضوابط زیست‌محیطی فعالیت‌های معدنی به‌طور کلی با ضوابط سایر فعالیت‌های صنعتی، تولیدی، خدماتی، عمرانی و... متفاوت است و نوع آلاینده‌ها، آلودگی‌ها و تخریب‌های ایجاد شده در اثر فعالیت‌های معدنی همواره باید به‌طور مجزا و با در نظر گرفتن ماهیت معدنکاری مشخص و راهکارهای جلوگیری یا جبران خسارت احصا شود.

تاریخچه تعامل دستگاه‌های متولی محیط‌زیست و منابع طبیعی و وزارت صنعت، معدن و تجارت نشان می‌دهد که به‌دلیل کنار گذاشته شدن برخی قوانین و مقررات مترقی در گذشته و تصویب قوانین و مقررات مختلف با دامنه شمول گسترده، الگوهای تعاملی میان این دستگاه‌ها موفق نبوده و موجب ایجاد بوروکراسی و موانع متعدد کسب‌وکار و رویکرد سخت‌گیرانه و بعضاً غیرشفاف قوانین و مقررات در رابطه با فعالیت‌های معدنی شده است. در آخرین اصلاحات قانون معادن (مصوب ۱۳۹۰)، نقش سازمان‌هایی مانند حفاظت محیط‌زیست و جنگل‌ها در زمینه اظهارنظر برای صدور مجوز فعالیت‌های معدنی تنها به یک مرحله و در زمان صدور پروانه اکتشاف محدود شده است. همچنین هیئتی تحت عنوان هیئت حل اختلاف در ماده (۲۴) مکرر قانون معادن پیش‌بینی شده است تا در صورت بروز اختلاف میان دستگاه‌ها، صدور مجوز برای فعالیت معدنی در این هیئت بررسی شود. با توجه به اهمیت فعالیت‌های معدنی از جنبه اقتصادی و ایجاد اشتغال به‌ویژه در شهرستان‌ها، روستاها و مناطق محروم، ایجاد محدودیت یا تعطیلی فعالیت معادن در صورت عدم توجه به مسائل زیست‌محیطی با چالش‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی متعدد به‌ویژه در سطح جوامع محلی روبه‌رو بوده است. همه این موارد در کنار عدم توجه کافی فعالان معدنی برای رعایت اصول زیست‌محیطی، موجب شده است تا سازمان حفاظت محیط‌زیست و سازمان جنگل‌ها رویکرد سخت‌گیرانه‌ای برای پاسخ به استعلام صدور پروانه اکتشاف معادن (موضوع ماده (۲۴) قانون معادن) اتخاذ کنند و روندهای فراقانونی و پیچیده‌ای شکل گیرد.

از طرف دیگر استانداردها، ضوابط و معیارهای فنی شفاف، خاص فعالیت‌های معدنی از سوی سازمان حفاظت محیط‌زیست و سازمان جنگل‌ها تدوین و ابلاغ نشده است و همین مسئله دامنه شمول قوانین و مقررات و اظهار نظر این دستگاه‌ها برای صدور مجوز فعالیت معدنی را با چالش‌هایی روبه‌رو کرده است. به بیان دیگر در حال حاضر تصویر شفافی از مناطق ممنوعه، آزاد و مشروط برای فعالیت معدنی از نظر محیط‌زیست و منابع طبیعی ارائه نشده است و فعالان اقتصادی با چالش‌های متعددی در مرحله اخذ مجوز فعالیت معدنی مواجه هستند.

بررسی قوانین و مقررات زیست‌محیطی فعالیت‌های معدنی نشان می‌دهد که در سه حوزه عمده ایرادهای و اشکالات جدی قانونی و مقرراتی وجود دارد که موجب تداخل و تعارض میان فعالیت‌های معدنی و صیانت از محیط‌زیست و منابع طبیعی شده است. این سه حوزه به ترتیب اولویت عبارت است از:

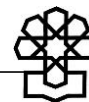
۱. شفاف و به‌روز نبودن ضوابط و استانداردهای فنی و اجرایی زیست‌محیطی برای فعالیت‌های معدنی،
۲. وجود قوانین و مقررات متعدد و بعضاً متناقض با دامنه شمول گسترده برای کلیه فعالیت‌های صنعتی، معدنی، عمرانی و ...،
۳. عدم اجرای برخی قوانین و مقررات موجود.

حوزه‌های اشاره شده نشان می‌دهد که برای رفع چالش‌های موجود میان فعالیت‌های معدنی، محیط‌زیست و منابع طبیعی لازم است تا در هر سه بخش نظارت بر اجرا، اصلاح و تنقیح قوانین و مقررات گام‌هایی برداشته شود.

۱-۲. شفاف‌سازی و به‌روز کردن ضوابط و استانداردهای فنی و اجرایی

با توجه به اهمیت منابع معدنی و منافع حاصل از فعالیت‌های اقتصادی در این حوزه، باید امکان فعالیت معدنی در همه مناطق کشور وجود داشته باشد. امکان فعالیت معدنی در همه مناطق کشور نباید به بهره‌برداری غیرصیانتی و همراه با تخریب محیط‌زیست و منابع طبیعی تفسیر شود، بلکه فعالان زنجیره معدن باید موظف به رعایت ضوابط و استانداردهای فنی زیست‌محیطی شوند، اما چالشی که در حال حاضر ایجاد شده است، فقدان ضوابط فنی و استانداردهای شفاف برای فعالیت‌های معدنی است که موجب تداخل و تعارض میان فعالیت‌های معدنی و دستگاه‌های حافظ محیط‌زیست و منابع طبیعی کشور شده است. به عبارت دیگر دستگاه‌هایی مانند سازمان حفاظت محیط‌زیست و سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری باید بر مبنای ضوابط و استانداردهای فنی مشخص که امکان دسترسی عموم به آنها وجود داشته باشد، نسبت به صدور مجوز و نظارت بر فعالیت‌های معدنی اقدام کنند، به طوری که فعالان اقتصادی حوزه معادن قبل از اقدام برای ثبت محدوده‌های معدنی و یا انجام عملیات اکتشاف، اطلاعات کامل و شفاف در خصوص مناطق ممنوعه، آزاد و مشروط برای فعالیت‌های معدنی داشته باشند و بتوانند

هزینه‌های صیانت از محیط‌زیست و منابع طبیعی را در طرح‌های امکان‌سنجی فنی و اقتصادی خود در نظر گرفته و اقدام به درخواست مجوز فعالیت معدنی نمایند.

شایان ذکر است که در حال حاضر ضوابط، استانداردها و دستورالعمل‌هایی برای جلوگیری از آلودگی آب، هوا و خاک وجود دارد،^۱ اما راهکارهای مهندسی برای پیشگیری از آلودگی، استانداردهای حد مجاز برای انواع آلودگی‌ها و برنامه پایش آلودگی ناشی از فعالیت‌های معدنی به‌طور دقیق و غیرقابل تفسیر مشخص نشده است و عموم شرکت‌های مشاور محیط‌زیستی نیز فاقد متخصصان مجرب در حوزه معادن هستند. همه این عوامل منجر به اظهارنظرهای غیرکارشناسی و بعضاً سلیقه‌ای در خصوص پاسخ به استعلام‌های انجام شده از سوی وزارت صنعت، معدن و تجارت برای صدور مجوزهای معدنی شده است.

۲-۲. اصلاح و تنقیح قوانین و مقررات زیست‌محیطی و منابع طبیعی مرتبط با فعالیت‌های معدنی
اصلاح و تنقیح قوانین و مقررات زیست‌محیطی و منابع طبیعی مرتبط با فعالیت‌های معدنی در دو حوزه اصلی قابل انجام است:

الف) مستثنا کردن فعالیت‌های معدنی از سایر حوزه‌های صنعتی، تولیدی، عمرانی و... و تدوین قوانین و مقررات خاص برای معادن

ب) رفع تناقضات و تداخلات میان قوانین و مقررات مختلف مرتبط با فعالیت‌های معدنی
به‌منظور دستیابی به اهداف فوق، در درجه اول لازم است تا تبصره «۱» ماده (۲۴) قانون معادن مصوب سال ۱۳۷۷ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن اصلاح شود. هدف از اصلاح این تبصره این است که ضمن مکلف کردن دستگاه‌ها به تعیین و اعلام عمومی حریم‌های قانونی خود، شفاف‌سازی در خصوص مناطق آزاد، مشروط و ممنوع برای فعالیت‌های معدنی انجام شود و کلیه اطلاعات مربوط به این حوزه‌ها به‌صورت برخط در سامانه‌های الکترونیکی وزارت صنعت، معدن و تجارت (مانند سامانه کاداستر معدن) درج شده و در دسترس عموم قرار گیرد.

۱. آیین‌نامه جلوگیری از آلودگی آب مصوب ۱۳۶۴ هیئت وزیران و اصلاحات بعدی آن، قانون هوای پاک مصوب ۱۳۹۶ و آیین‌نامه‌های آن، قانون حفاظت از خاک مصوب ۱۳۹۸ و آیین‌نامه‌های آن.

پیشنهاد اصلاح تبصره «۱» - دستگاه‌های اجرایی مربوط مکلف هستند تا ۳ ماه پس از تصویب این قانون، نسبت به اعلام وضعیت حریم‌های قانونی خود و شرایط انجام عملیات معدنی در این مناطق به صورت برخط و در سامانه‌های الکترونیکی مربوطه اقدام نمایند به طوری که مناطق ممنوعه، آزاد و مشروط برای فعالیت معدنی به همراه ضوابط فنی و اجرایی آن به طور شفاف اعلام شود. اجرای این تبصره در قالب موافقتنامه‌ای^۱ که ۶ ماه پس از تصویب این قانون تدوین و به امضای وزیر صنعت، معدن و تجارت، کشور، نیرو، جهاد کشاورزی، راه و شهرسازی، میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، رئیس سازمان حفاظت محیط زیست، رئیس ستاد کل نیروهای مسلح و رئیس سازمان انرژی اتمی ایران رسیده باشد، خواهد بود.

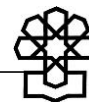
این موافقتنامه می‌تواند در ۸ فصل تدوین شود و به طور شفاف کلیه مناطق ممنوع، مشروط و آزاد برای فعالیت‌های معدنی به همراه ضوابط دقیق فنی و اجرایی آن مشخص شوند. فصول این موافقتنامه می‌تواند به شرح ذیل باشد:

- داخل شهرها و حریم قانونی آنها (توافق میان وزارت صمت و وزارت کشور)
- سدها، شبکه‌های توزیع آب، حوضچه سدها، قنوات، بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار و مسیل‌ها و حریم قانونی سواحل دریاها و دریاچه‌ها (توافق میان وزارت صمت و نیرو)
- داخل جنگل‌ها، مراتع، اراضی جنگلی، بیشه‌های طبیعی، اراضی مستحذته ساحلی به همراه ضوابط فنی احیا و بازسازی اراضی تخریب شده در اثر فعالیت‌های معدنی (توافق میان وزارت صمت و جهاد کشاورزی)
- حریم قانونی راه‌ها و راه‌آهن (وزارت صمت و وزارت راه و شهرسازی)
- اماکن مقدسه و ابنیه تاریخی (وزارت صمت و وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی)
- پارک‌ها و آثار طبیعی ملی، پناهگاه‌های حیات وحش و مناطق حفاظت شده (وزارت صمت و سازمان حفاظت محیط زیست)
- پادگان‌ها و محل استقرار نیروهای مسلح (وزارت صمت و ستاد کل نیروهای مسلح) با موافقت مقام معظم رهبری

- حوزه‌های دارای مواد پرتوزا (وزارت صمت و سازمان انرژی اتمی ایران)

امضای این موافقتنامه می‌تواند به بهبود فضای کسب و کار در حوزه معادن منجر شود. فعالان معدنی قبل از اقدام برای سرمایه‌گذاری آگاهی کاملی از حریم‌ها و مناطق ممنوع، آزاد و مشروط برای فعالیت معدنی خواهند داشت و می‌توانند بدین منظور برنامه‌ریزی کنند. در این حالت بانک اطلاعاتی جامع

۱. شایان ذکر است که این موافقتنامه با توجه به تجربه موفق تعامل وزارت صنایع و معادن و سازمان حفاظت محیط زیست در قالب موافقتنامه سال ۱۳۵۴ پیشنهاد شده است و لازم است تا به سایر دستگاه‌ها نیز تسری پیدا کند. در حال حاضر به دلیل ابطال موافقتنامه سال ۱۳۵۴ توسط دیوان عدالت اداری کشور، چالش‌های جدی در تعامل میان دستگاه‌ها ایجاد شده است.

ایجاد می‌شود که استعلام مربوط به اخذ پروانه اکتشاف موضوع ماده (۲۴) قانون معادن مصوب ۱۳۷۷ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن به صورت برخط و در کوتاه‌ترین زمان ممکن انجام می‌شود و لزومی به مراجعه متقاضیان فعالیت معدنی برای انجام استعلام و پیگیری‌های بعدی نخواهد بود.

اصلاح این تبصره می‌تواند تحول مهمی در حوزه فعالیت‌های معدنی ایجاد کند. در واقع این موافقتنامه مبنای تدوین ضوابط و معیارهای فنی برای فعالیت‌های معدنی خواهد شد، اما لازم است تا در سایر قوانین و مقررات زیست‌محیطی و منابع طبیعی مرتبط با فعالیت‌های معدنی نیز اصلاحاتی انجام شود.

همان‌طور که در بخش اول اشاره شد، قوانین و مقررات زیست‌محیطی و منابع طبیعی در حوزه‌های مختلف به‌ویژه استعلام برای صدور انواع مجوز فعالیت معدنی با قانون معادن متناقض است و لازم است تا اصلاح و تنقیح برخی قوانین و مقررات انجام شود (شکل ۲). براساس قانون معادن مصوب ۱۳۷۷ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن، استعلام از دستگاه‌ها برای اخذ مجوز فعالیت معدنی صرفاً یک‌بار و در زمان صدور پروانه اکتشاف انجام می‌شود، اما در قوانین و مقرراتی چون ماده (۳) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع، ماده (۳) قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست و ماده (۹) آیین‌نامه اجرایی آن، ماده (۴۸) قانون توزیع عادلانه آب، مواد (۲)، (۳) و (۴) ضوابط زیست‌محیطی فعالیت‌های معدنی، ماده (۱۱) قانون هوای پاک و ماده (۵) آیین‌نامه جلوگیری از تخریب و آلودگی غیرقابل جبران تالاب‌ها استعلام از سایر دستگاه‌ها به دیگر مراحل فعالیت‌های معدنی مانند تمدید پروانه اکتشاف و صدور یا تمدید گواهی کشف و پروانه بهره‌برداری نیز تسری داده شده است.

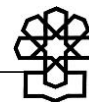
یکی دیگر از موارد متناقض مربوط به انواع حقوق دولتی است. براساس قانون معادن، فعالان معدنی در مرحله اکتشاف طبق تبصره «۲» و «۳» ماده (۶) و در مرحله بهره‌برداری طبق ماده (۱۴) ملزم به پرداخت حقوق دولت هستند که مبنای محاسبه آن به‌طور سالیانه توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت تعیین و ابلاغ می‌شود. مواردی مانند «بهره مالکانه»، «حق الارض»، «اجاره اراضی»، «حق انتفاع» و «هزینه خسارات وارده بر منابع طبیعی» که در مواد (۳) و (۳۱) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع و مواد (۱۲) و (۱۳) قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی مواردی آمده است در حال حاضر در قالب حقوق دولتی معادن تجمیع شده است و درآمد حاصل از حقوق دولتی معادن و درآمدهای تبصره «۲» و «۳» ماده (۶) قانون معادن به صورت ۶۵ درصد سهم وزارت صمت (برای توسعه بخش معدن و صنایع معدنی، زیربنایها و زیرساخت‌های آن)، ۱۲ درصد سهم وزارت جهاد کشاورزی (با هدف احیا و بازسازی اراضی تخریب شده)، ۱۵ درصد سهم استان‌ها، ۳ درصد سهم صندوق بیمه سرمایه‌گذاری فعالیت‌های معدنی و ۵ درصد سهم سازمان نظام مهندسی معدن، هزینه می‌شود. بنابراین لازم است تا قوانین اشاره شده تنقیح شوند و کل حقوق دولت در قالب تبصره «۲» و «۳» ماده (۶) و ماده (۱۴) قانون معادن مصوب ۱۳۷۷ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن منظور شود.

یکی دیگر از مواردی که در تنقیح قوانین و مقررات باید مد نظر قرار گیرد، مستثنا کردن فعالیت‌های

معدنی از کلیه قوانین و مقررات و تدوین ضوابط فنی خاص برای این حوزه است. برای مثال مواد (۳)، (۱۳) و (۱۸) قانون حفاظت از خاک مصوب ۱۳۹۸ کلیه فعالیت‌های تولیدی، صنعتی، عمرانی، خدماتی، زیربنایی و معدنی را ملزم به رعایت مفاد این قانون کرده است، این درحالی است که معادن به‌عنوان انغال دارای قانون و مقررات خاص خود است و نوع آلودگی و تخریب در اثر فعالیت‌های معدنی با سایر فعالیت‌ها تفاوت اساسی دارد. بنابراین لازم است تا از تسری دادن الزامات قانونی و مقرراتی عام برای معادن خودداری شود و ضوابط و معیارهای فنی برای مدیریت تخریب و آلودگی ناشی از فعالیت‌های معدنی به‌طور جداگانه تدوین و تصویب شود که این ظرفیت در قانون معادن و مقررات مربوط به آن وجود دارد. همین مسئله در قانون هوای پاک مصوب ۱۳۹۶ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن نیز وجود دارد.

با اصلاح قانون معادن مصوب سال ۱۳۷۷ در سال ۱۳۹۰، ماده (۲۵) این قانون مقرر داشته است که: «چنانچه محدوده عملیات معدنی در منابع ملی و طبیعی واقع شده باشد، مطابق تبصره «۴» ماده (۳) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع مصوب سال ۱۳۴۶ و اصلاحات بعدی آن اقدام و به‌جای بهره مالکانه و حق‌الارض مندرج در تبصره یاد شده، به‌منظور جبران خسارت ناشی از اکتشاف یا بهره‌برداری مواد معدنی، هزینه‌های ناشی از اکتشاف یا بهره‌برداری مواد معدنی به مأخذ پانزده درصد (۱۵٪) درآمد دولت ناشی از اکتشاف موضوع تبصره «۳» ماده (۶) این قانون و همچنین دوازده درصد (۱۲٪) از کل حقوق دولتی موضوع ماده (۱۴) این قانون و تبصره‌های ذیل آن که توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت وصول می‌گردد و به حساب خزانه‌داری کل کشور که از طریق وزارت جهاد کشاورزی تعیین می‌شود واریز می‌گردد تا برحسب مورد و در طی عملیات معدنی نسبت به احیا و بازسازی محل عملیات معدنی اقدام گردد».

بنابراین با تصویب این ماده به موجب ماده (۳۷) آن مبنی بر نسخ قوانین مغایر، بند «ب» ماده (۱۲) و ماده (۱۳) قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی مصوب ۱۳۸۹ نسخ شده است و دارای اعتبار نیست و لازم است تا اصلاح و تنقیح شود. همچنین پیشنهاد می‌شود به‌منظور ترغیب فعالان معدنی جهت احیا و بازسازی اراضی تخریب شده، ماده (۲۵) قانون معادن به‌شرح ذیل اصلاح شود:

اصلاح ماده (۲۵) قانون و الحاق یک تبصره به آن به شرح زیر^۱:

ماده (۲۵) - چنانچه محدوده عملیات معدنی در منابع ملی و طبیعی واقع شده باشد، مطابق تبصره «۴» ماده (۳) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع مصوب سال ۱۳۴۶ و اصلاحات بعدی آن اقدام و به‌جای بهره مالکانه و حق‌الارض مندرج در تبصره یاد شده، به‌منظور جبران خسارت ناشی از اکتشاف یا بهره‌برداری مواد معدنی، هزینه‌های ناشی از اکتشاف یا بهره‌برداری مواد معدنی به مأخذ پانزده درصد (۱۵٪) درآمد دولت ناشی از اکتشاف موضوع تبصره «۳» ماده (۶) این قانون و همچنین دوازده درصد (۱۲٪) از کل حقوق دولتی موضوع ماده (۱۴) این قانون و تبصره‌های ذیل آن که توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت وصول می‌گردد و به حساب خزانه‌داری کل کشور که از طریق وزارت جهاد کشاورزی تعیین می‌شود واریز می‌گردد تا برحسب مورد و در طی عملیات معدنی نسبت به احیا و بازسازی محل عملیات معدنی اقدام گردد. معادل صد درصد (۱۰۰٪) وجوه واریزی در قالب بودجه‌های سنواتی به‌منظور احیا و بازسازی اراضی تخریب شده در اثر فعالیت‌های معدنی به وزارت جهاد کشاورزی تخصیص می‌یابد.

تبصره - چنانچه دارنده پروانه بهره‌برداری نسبت به انجام عملیات احیا و بازسازی در محدوده عملیات معدنی خود با نظارت و تأیید سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری و سازمان حفاظت محیط زیست اقدام نماید، از پرداخت دوازده درصد (۱۲٪) حقوق دولتی سالیانه موضوع ماده (۱۴) این قانون معاف می‌گردد. اجرای این تبصره بر مبنای موافقتنامه موضوع تبصره «۱» ماده (۲۴) این قانون خواهد بود.

۲-۳. نظارت بر اجرای قوانین و مقررات معطل مانده

علاوه بر موارد فوق، برخی قوانین و مقررات در حال حاضر یا کلاً یا بخشی از آن اجرا نمی‌شود. در صورتی که با اجرای این قوانین و مقررات بخش عمده‌ای از مسائل و مشکلات زیست‌محیطی و منابع طبیعی مرتبط با فعالیت‌های معدنی مرتفع خواهد شد. عدم اجرای قوانین و مقررات در موارد ذیل قابل ذکر است:

• عدم اجرای مواد (۶) و (۱۰) قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست مصوب ۱۳۵۳ در خصوص تدوین ضوابط فنی زیست‌محیطی فعالیت‌های معدنی.

• عدم اجرای تبصره «۲» ماده (۱۹) قانون معادن^۲ مبنی بر تصرف عدوانی محسوب شدن تصرف اشخاص حقیقی یا حقوقی در محدوده دارای مجوز عملیات معدنی بدون داشتن حکم از مراجع قضایی (که در صورت تصرف اشخاص حقیقی یا حقوقی، نیروی انتظامی موظف است برحسب درخواست دارندگان مجوز یا وزارت صمت، بلافاصله نسبت به رفع تصرف و مزاحمت اقدام و متهم یا متهمان را به

۱. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، «بررسی و پیشنهاد اصلاح قوانین و مقررات مرتبط با احیا و بازسازی اراضی تخریب شده در اثر فعالیت‌های معدنی»، شماره ۱۶۲۲۵، دی‌ماه ۱۳۹۷.

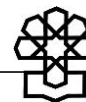
۲. منظور از قانون معادن، قانون مصوب سال ۱۳۷۷ به همراه اصلاحات و الحاقات بعدی آن است.

مراجع قضایی معرفی نماید).

- عدم اجرای ماده (۲۴) قانون معادن و تبصره‌های آن به منظور استعلام از دستگاه‌ها برای صدور مجوز فعالیت معدنی از طریق پنجره واحد الکترونیکی و فقط یک‌بار در زمان صدور پروانه اکتشاف برای کل محدوده مورد درخواست و الزام دستگاه‌ها به تعیین و اعلام حریم‌های قانونی خود به وزارت صنعت، معدن و تجارت.
- عدم اجرای ماده (۲۴) مکرر قانون معادن به منظور استفاده از ظرفیت این ماده برای رفع اختلافات میان دستگاه‌ها در صدور مجوز فعالیت‌های معدنی.
- عدم اجرای ماده (۲۵) قانون معادن مبنی بر تخصیص صد در صدی دوازده درصد (۱۲٪) از کل حقوق دولتی موضوع ماده (۱۴) قانون معادن به وزارت جهاد کشاورزی جهت احیا و بازسازی مناطق آسیب‌دیده و تخریب شده در اثر فعالیت‌های معدنی توسط سازمان برنامه و بودجه.

جمع‌بندی راهکارها و پیشنهادها

فعالیت‌های معدنی ماهیتاً از نظر تخریب و آلودگی محیط‌زیست و منابع طبیعی با سایر فعالیت‌های تولیدی، صنعتی، عمرانی و... متفاوت است بنابراین تدوین قوانین و مقررات زیست‌محیطی و منابع طبیعی مرتبط با فعالیت‌های معدنی باید با در نظر گرفتن این مسئله انجام شود. عدم درک درست از ماهیت فعالیت‌های معدنی منجر به ایجاد وضعیتی شده است که فضای کسب‌وکار معادن را به شدت تحت تأثیر قرار داده است. فقدان ضوابط و معیارهای فنی زیست‌محیطی و منابع طبیعی برای فعالیت‌های معدنی، تعارضات و تناقضات متعدد در قوانین و مقررات و عدم اجرای برخی قوانین و مقررات موجود از جمله دلایل اصلی ایجاد تعارض منافع میان فعالیت‌های معدنی با سایر دستگاه‌هاست. در جدول زیر جمع‌بندی راهکارها و پیشنهادهای ارائه شده برای رفع تناقضات و تعارضات میان محیط‌زیست، منابع طبیعی و فعالیت‌های معدنی در این گزارش آمده است:

جدول ۳. جمع‌بندی راهکارها و پیشنهادهای

دستگاه‌ها و نهادهای مرتبط	نوع اقدام	اقدام
وزارت صنعت، معدن و تجارت، سازمان حفاظت محیط‌زیست، وزارت جهاد کشاورزی	اجرایی	تدوین و به‌روزرسانی استانداردها، ضوابط و معیارهای فنی زیست‌محیطی و منابع طبیعی مرتبط با فعالیت‌های معدنی
وزارت‌خانه‌های صنعت، معدن و تجارت، کشور، نیرو، راه و شهرسازی، جهاد کشاورزی، میراث فرهنگی، سازمان محیط‌زیست، سازمان انرژی اتمی و ستاد کل نیروهای مسلح	تقنینی - اجرایی	<p>اصلاح تبصره «۱» ماده (۲۴) قانون معادن مصوب ۱۳۷۷ و اصلاحات و الحاقات بعدی با هدف امضای موافقتنامه میان وزارت صنعت، معدن و تجارت و دستگاه‌های مرتبط به شرح ذیل:</p> <p>تبصره «۱» - دستگاه‌های اجرایی مربوط مکلف هستند تا ۳ ماه پس از تصویب این قانون، نسبت به اعلام وضعیت حریم‌های قانونی خود و شرایط انجام عملیات معدنی در این مناطق به صورت برخط و در سامانه‌های الکترونیکی مربوطه اقدام نمایند به طوری که مناطق ممنوعه، آزاد و مشروط برای فعالیت معدنی به همراه ضوابط فنی و اجرایی آن به طور شفاف اعلام شود. اجرای این تبصره در قالب موافقتنامه‌ای که ۶ ماه پس از تصویب این قانون تدوین و به امضای وزیر صنعت، معدن و تجارت، کشور، نیرو، جهاد کشاورزی، راه و شهرسازی، میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، رئیس سازمان حفاظت محیط‌زیست، رئیس ستاد کل نیروهای مسلح و رئیس سازمان انرژی اتمی ایران رسیده باشد، خواهد بود.</p> <p>اصلاح ماده (۲۵) قانون معادن مصوب ۱۳۷۷ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن و الحاق یک تبصره به آن به شرح ذیل:</p> <p>ماده (۲۵) - چنانچه محدوده عملیات معدنی در منابع ملی و طبیعی واقع شده باشد، مطابق تبصره «۴» ماده (۳) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع مصوب سال ۱۳۴۶ و اصلاحات بعدی آن اقدام و به جای بهره مالکانه و حق‌الارض مندرج در تبصره یاد شده، به منظور جبران خسارت ناشی از اکتشاف یا بهره‌برداری مواد معدنی، هزینه‌های ناشی از اکتشاف یا بهره‌برداری مواد معدنی به مأخذ پانزده درصد (۱۵٪) درآمد دولت ناشی از اکتشاف موضوع تبصره «۳» ماده (۶) این قانون و همچنین دوازده درصد (۱۲٪) از کل حقوق دولتی موضوع ماده (۱۴) این قانون و تبصره‌های ذیل آن که توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت وصول می‌گردد و به حساب خزانه‌داری کل کشور که از طریق وزارت جهاد کشاورزی تعیین می‌شود واریز می‌گردد تا برحسب مورد و در طی عملیات معدنی نسبت به احیا و بازسازی محل عملیات معدنی اقدام گردد. معادل صد درصد (۱۰۰٪) وجوه واریزی در قالب بودجه‌های سنواتی به منظور احیا و بازسازی اراضی تخریب شده در اثر فعالیت‌های معدنی به وزارت جهاد کشاورزی تخصیص می‌یابد.</p> <p>تبصره - چنانچه دارنده پروانه بهره‌برداری نسبت به انجام عملیات احیا و بازسازی در محدوده عملیات معدنی خود با نظارت و تأیید سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری و سازمان حفاظت محیط‌زیست</p>

دستگاه‌ها و نهادهای مرتبط	نوع اقدام	اقدام
		اقدام نماید، از پرداخت دوازده درصد (۱۲٪) حقوق دولتی سالیانه موضوع ماده (۱۴) این قانون معاف می‌گردد. اجرای این تبصره بر مبنای موافقتنامه موضوع تبصره «۱» ماده (۲۴) این قانون خواهد بود.
وزارت صنعت، معدن و تجارت، سازمان حفاظت محیط‌زیست، وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، نیروی انتظامی	نظارتی	تهیه گزارش نظارتی در خصوص اجرای مواد (۶) و (۱۰) قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست مصوب ۱۳۵۳، تبصره «۲» ماده (۱۹)، ماده (۲۴)، ماده (۲۴) مکرر و ماده (۲۵) قانون معادن مصوب ۱۳۷۷ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن.
وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت جهاد کشاورزی، سازمان حفاظت محیط‌زیست، وزارت نیرو	تقنینی - اجرایی	اصلاح و تنقیح قوانین و مقررات شامل ماده (۳) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع، ماده (۳) قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست و ماده (۹) آیین‌نامه اجرایی آن، ماده (۴۸) قانون توزیع عادلانه آب، مواد (۲)، (۳) و (۴) ضوابط زیست‌محیطی فعالیت‌های معدنی، ماده (۱۱) قانون هوای پاک و ماده (۵) آیین‌نامه جلوگیری از تخریب و آلودگی غیرقابل جبران تالاب‌ها، بند «ب» ماده (۱۲) و ماده (۱۳) قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی و مواد (۳)، (۱۳) و (۱۸) قانون حفاظت از خاک.

منابع و ماخذ

۱. قانون معادن مصوب ۱۳۷۷ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن.
۲. قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع مصوب ۱۳۴۶ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن.
۳. آیین‌نامه اجرایی تبصره «۴» ماده (۳) قانون اصلاح قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع کشور مصوب ۱۳۴۹.
۴. قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست مصوب ۱۳۵۳.
۵. آیین‌نامه اجرایی قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست مصوب ۱۳۵۴.
۶. موافقتنامه وزارت صنایع و معادن و سازمان حفاظت محیط‌زیست ۱۳۵۴.
۷. قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۱.
۸. ضوابط زیست‌محیطی فعالیت‌های معدنی مصوب ۱۳۸۴.
۹. قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی مصوب ۱۳۸۹.
۱۰. قانون هوای پاک مصوب ۱۳۹۶.
۱۱. آیین‌نامه جلوگیری از تخریب و آلودگی غیرقابل جبران تالاب‌ها مصوب ۱۳۹۷.
۱۲. قانون حفاظت از خاک مصوب ۱۳۹۸.
۱۳. مریم‌السادات حسینی، فرجام اصلاح قانون معادن در دهه ۱۳۴۰، مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، ش ۵۷۰۰-۴ع.
۱۴. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، بررسی و پیشنهاد اصلاح قوانین و مقررات مرتبط با احیا و بازسازی اراضی تخریب شده در اثر فعالیت‌های معدنی، شماره مسلسل ۱۶۲۳۵، دی‌ماه ۱۳۹۷.

شماره مسلسل: ۱۷۵۷۹

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: ضرورت نظارت بر اجراء، اصلاح و تنقیح قوانین و مقررات زیست‌محیطی و منابع طبیعی با هدف رفع موانع تولید در حوزه فعالیت‌های معدنی

نام معاونت: مطالعات تولیدی (گروه معدن و صنایع معدنی)

تهیه و تدوین‌کنندگان: بابک بهادری، ابراهیم مقصودی، مهدی صادق‌احمدی

مدیران مطالعه: امیر عبداله‌زاده، بابک بهادری

همکار خارج از مرکز: عزیز میرزائیان

اظهارنظرکنندگان: جمال محمد ولی سامانی (دفتر زیربنایی)، امین پژمان (دفتر حقوقی)

ناظران علمی: امیررضا شاهانی، هادی خرمی‌شاد

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. معدن
۲. محیط‌زیست
۳. منابع طبیعی
۴. تنقیح قوانین و مقررات

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۴/۵